

на подальший розвиток авторсько-правових відносин взагалі, і не лише в США, а й в інших країнах світу.

Наведена практика та норми законодавства, на яких її засновано, є дуже цікавими для України. Безумовно, перегляд умов ліцензій на використання творів є більш реальним для вітчизняної практики, ніж можливість перервати дію договору, за яким було відчужено права. Це положення законодавства, безумовно, відрізняє авторське право України та США.

Сьогодні, під час інтенсивного залучення корпоративних суб'єктів до участі у відносинах у сфері дії авторського права та зростання кількості укладених авторських договорів, виникає потреба у більш детальному аналізі умов таких договорів. Збільшення масштабів договірної регулювання відносин між авторами творів та компаніями так чи інакше призводить до виникнення більших варіацій деталізації прав та обов'язків сторін за договорами. Враховуючи історичні аспекти розвитку авторського права в Україні – під час існування радянського антиринкового становища, фінансовий стан автора, фактично нікого не турбувало – здебільшого автор отримував заробітну плату або паушальний платіж та вважалося, що мати фінансові претензії пізніше не є правильним. Однак невідгідне для автора становище може існувати й за умов розвитку ринкової економіки, коли компанії фактично діють виключно у власних фінансових інтересах та первинний суб'єкт авторських прав не завжди має змогу відстоювати власні права в процесі укладання договорів. Зважаючи на економічну сутність авторських договорів, виявляються важливими більш гнучкі умови, що їх можна передбачити в договорах.

У цілому вивчення наведеного законодавства США та прецедентів свідчить про наявність істотних відмінностей між договірним регулюванням авторських відносин в Америці та в Україні.

Запозичення вказаних закордонних способів регулювання суспільних відносин здаються просто неможливими в Україні, зважаючи на наявні в законодавстві норми. Однак зарубіжна практика формується під впливом реальних ринкових ситуацій, та виникнення їх в Україні вбачається не лише можливим, але й бажаним, оскільки свідчитиме про здоровий розвиток економічних стосунків у сфері використання результатів творчості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Contract - Freedom and Restraint. Edited with introductions by Richard A. Epstein. Garland Publishing, Inc. New York. – London. – 2000. – С. 553.
2. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII.
3. An Act for the general revision of the Copyright Law, title 17 of the United States Code, and for other purposes. Pub. L. 94-553 (Oct. 19, 1976).
4. Brown Evan Web developer gave implied copyright license to clients; court awards summary judgment to defendants in infringement action // Internetcases. Law and technology [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blog.internetcases.com/2005/04/05/web-developer-gave-implied-copyright-license-to-clients-court-awards-summary-judgment-to-defendants-in-infringement-action/>
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII.
6. Julie E. Cohen, Lydia Pallas Loren, Ruth L. Ookediji, Maureen A. O'Rourke Copyright in a Global Information Economy. Third edition. Wolters Kluwer. 2010.
7. Caplan Brian D. Navigating US Copyright Termination Rights [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2012/04/article_0005.html
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.loeb.com/files/Publication/a1c29d9c-804a-418c-8abe-06ac13166a6f/Presentation/PublicationAttachment/fcfc470b-6e3a-4241-8c7b-0b537036a02c/Scorpio%20v.%20Willis.pdf>

УДК 347.754:61

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ДОГОВОРУ ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Савченко В. О.,

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Анотація: У статті досліджено зміст договору про надання медичних послуг. Розглянуто специфічні особливості та елементи змісту договору. Проаналізовано нормативний та наукові підходи щодо обов'язкових умов договору про надання медичних послуг.

Ключові слова: договір про надання медичних послуг, зміст договору, умови договору.

Анотация: В статье исследовано содержание договора на оказание медицинских услуг. Рассмотрены специфические особенности и элементы договора. Проанализирован нормативный и научные подходы относительно обязательных условий договора об оказании медицинских услуг.

Ключевые слова: договор об оказании медицинских услуг, содержание договора, условия договора.

Annotation: In the article content of medical service agreement are explored. Features and elements of agreement are considered. Analysed normative and scientific approaches about mandatory conditions of medical service agreement.

Key words: medical service agreement, elements of agreement, mandatory conditions.

Загально визнано, що саме договір виступає

основним регулятором цивільних правовідносин. Як

основна підстава виникнення цивільних прав та обов'язків, він займає центральне місце у правовій науці та практиці правозастосування. Сьогодні особливо актуальним стає дослідження договорів про надання медичних послуг, адже за останні двадцять років відбулася принципова зміна характеру послуг у бік їх цивільно-правового наповнення. Медична діяльність все більше набуває договірної характеру, залишаючи лише окремі питання поза межами цивілістики. Беручи за константу підхід В.В. Луця, який вважає, що саме зміст визначає сутність договору, розкриває питання, про що ця угода, яким є предмет договору, на яких умовах він укладений, які цивільні права та обов'язки виникають, змінюються або припиняються [1, с. 14], не викликає сумніву необхідність аналізу змісту договору про надання медичних послуг як малодослідженого феномену.

Для того щоб договір про надання медичних послуг можна було визнати дійсним, сторонам необхідно дотримуватися вимог законодавства щодо правоздатності сторін договору, форми і змісту договору. Дана стаття присвячена вимогам до змісту договору – тим умовам, які складатимуть його зміст. Цивільний кодекс України (далі – ЦК України) поділяє їх на визначені законом як істотні або необхідні для договорів даного виду та такі, щодо яких, за заявою хоча б однієї зі сторін, має бути досягнута згода. Таким чином, законодавство виділяє дві категорії умов, які мають становити зміст договору про надання медичних послуг: 1) умови, встановлені законодавством; 2) умови, визначені сторонами договору. В окремих випадках науковці пропонують виділяти три групи істотних умов, розмежовуючи умови, визначені законом, та умови про предмет договору [2]. Проте ми вважаємо за доцільне поєднати їх, адже вони однаково впливають із закону.

На відміну від законодавства, в доктрині договірної права виділено не лише істотні, а й звичайні та випадкові умови договору. Кожна категорія зазначених умов характеризується специфічними рисами та може бути окремим елементом змісту договору про надання медичних послуг.

Провідне місце серед таких умов займають умови, що визначені законом як істотні, адже за їх відсутності договір визнається нікчемним. Ураховуючи те, що законодавство України не закріплює істотних умов договору про надання медичних послуг, необхідно застосовувати нормативні вимоги щодо загальних положень щодо змісту договору про надання послуг, якими визнаються предмет, сторони, ціна та строк. Відсутність домовленості хоча б за одним пунктом може бути підставою для визнання договору про надання медичних послуг недійсним. Схожий підхід закріплено і в Господарському кодексі України, який зобов'язує сторони визначити предмет, ціну та строк дії договору [3, ч. 3 ст. 180]. При застосуванні даних вимог слід ураховувати, що у більшості випадків досліджуваний договір не є господарським, адже однією з його сторін виступає фізична особа (пацієнт). Виключення становлять випадки, коли обидві сторони договору – юридичні особи. За таких

умовах, юридична особа укладає договір на користь фізичної особи, яка набуває статус пацієнта.

Центральне місце серед істотних умов займає предмет договору, оскільки саме він окреслює мету та сутність укладеного договору. За загальним підходом, предметом будь-якого договору про надання послуг є виконання певних дій або здійснення певної діяльності, які не мають матеріального результату [4]. На договори у сфері медичних послуг зазначений предмет поширюється, але з урахуванням специфіки таких відносин. Виходячи зі сказаного, предметом договору про надання медичних послуг можна визнати обов'язок виконавця надавати пацієнту медичні послуги, які повинні відповідати вимогам, закріпленим для методів діагностики, профілактики та лікування, які дозволені на території України. У той же час замовник зобов'язується своєчасно сплачувати вартість наданих послуг, якщо вони надаються платно, а також виконувати вимоги виконавця, необхідні для якісного надання медичних послуг, включаючи надання необхідної для цього інформації.

Друга істотна умова досліджуваного договору – визначення його сторін. У широкому значенні сторонами договору можуть бути всі суб'єкти цивільних правовідносин, під якими розуміють осіб, що вступають між собою в цивільно-правові відносини з приводу майна або особистих немайнових благ [5]. Виходячи з норм чинного законодавства сторонами договору про надання послуг завжди виступають замовник та виконавець, проте, на відміну від інших договорів у сфері надання послуг, сторонами досліджуваного договору можуть виступати лише спеціальні суб'єкти. В науковій доктрині та медичній практиці існує усталений підхід, за яким замовником медичних послуг як стороною договору завжди виступає пацієнт. На нашу думку, такий підхід не відповідає дійсності, адже інші фізичні, а в окремих випадках і юридичні особи можуть виступати замовником у сфері медичних послуг. Проте ми погоджуємося з тим, що найчастіше замовником медичної послуги є саме пацієнт, під яким розуміється особа, що звернулася за наданням профілактичної, діагностичної, лікувальної або реабілітаційно-відновної допомоги до закладу охорони здоров'я будь-якої форми власності чи лікаря приватної практики, незалежно від стану здоров'я, отримує чи раніше отримала таку допомогу або добровільно погодилась на проведення медико-біологічного експерименту [6, с. 345].

Аналіз літератури з цієї проблематики дозволяє виокремити два види замовника медичної послуги – фізичної особи: 1) коли замовник і пацієнт поєднані в одній особі (з 18 або з 14 років, за відсутності заперечень з боку законних представників); 2) коли замовником виступає законний представник, а пацієнтом – представлена особа.

Особливо актуальним розмежування понять замовника та пацієнта стає, коли договір укладає юридична особа на користь свого працівника, що стає пацієнтом. За таких умов, замовником медичної послуг виступає юридична особа, яка уклала договір на користь третьої особи.

Іншою стороною досліджуваного договору виступає виконавець, яким може бути заклад охорони

здоров'я будь-якої форми власності або лікар приватної практики. Але тут є свої нюанси. По-перше, надавачем даної послуги може бути лише спеціальний суб'єкт правовідносин, вимоги щодо якого прямо закріплені в законодавстві. По-друге, фактичним надавачем виступає не та особа, яка визначена в договорі як «виконавець», а конкретний медичний працівник. В окремих випадках зазначені особи можуть поєднуватися, наприклад, коли послугу надає лікар приватної практики, який визнається стороною договору та самостійно виконує його умови.

Ураховуючи зазначене, можна дійти висновку, що сторонами договору про надання медичних послуг виступають виконавець (заклад охорони здоров'я будь-якої форми власності або лікар приватної практики, які мають право на діяльність у сфері надання медичних послуг) та замовник (фізична або юридична особа), який може набувати або не набувати статусу пацієнта.

Третьою істотною умовою договору про надання медичних послуг виступає ціна. В договірному праві під ціною розуміється зустрічне задоволення (як правило, в грошовому вираженні), яке отримує одна із сторін за виконання своїх обов'язків за договором. Аналіз норм ЦК України дає підставу стверджувати, що такий договір, за аналогією з іншими договорами в сфері послуг, є апріорі платним. Проте зазначена умова передбачає необхідність урегулювання цього питання між сторонами, які повинні визначитися з вартістю послуг та порядком розрахунків. Ми підтримуємо думку Н.В. Сирика про те, що дане питання має бути детально врегульоване договором, адже для замовника досить важлива інформація щодо орієнтовної та кінцевої вартості медичних послуг, можливості оплати послуг за кожне відвідування або передплати за весь обсяг послуг [7]. Орієнтована вартість медичних послуг повинна виходити зі затвердженого прейскуранта цін, на основі яких вираховується вартість послуг, необхідних за планом лікування. А отже, визначається потрібним закріпленням в договорі посилання на прейскурант цін як важливої частини договору. Відповідно до цього, ми пропонуємо такий варіант формулювання розділу про ціну та порядок розрахунків: «Оплата медичних послуг за даним Договором проводиться Замовником у повному об'ємі в день надання послуги, якщо інший порядок не передбачено даним Договором або домовленістю Сторін. Послуги Виконавця оплачуються Замовником у способи, не заборонені законодавством України та оговорені Сторонами».

У договорі на медичне обслуговування можна також закріпити додаткові умови стосовно оплати при екстреній госпіталізації, розрахунках при наявності страхового полісу або отриманні пільг та знижок тощо. Ці питання не підлягають обов'язковому закріпленню, але можуть бути внесені до умов договору за бажанням сторін.

Окремої уваги потребує питання ціни при безоплатному наданні медичних послуг. У цьому випадку безоплатний характер має бути прямо вказаний у договорі, незалежно від його форми укладання або форми власності надавача послуг. Проте слід ураховувати, що в такій ситуації у виконавця виникає право на компенсацію всіх

фактичних витрат, які він зазнав при виконанні договору.

Четвертою істотною умовою договору про надання медичних послуг визнається строк. Ураховуючи, що законодавство України не розкриває питання строковості даного договору, воно набуває диспозитивного характеру, а тому сторони самостійно встановлюють строки виходячи з конкретного випадку. Досліджуваний договір може укладатися на строк надання конкретної медичної послуги або на певний час. Беручи до уваги консенсуальний характер, строк дії договору починається з моменту його укладання (якщо інше не передбачено ним), а завершується після надання конкретної послуги або спливу обумовленого часу.

Питання прав та обов'язків сторін як складової частини змісту договору має велике значення. Цивільний кодекс України не регламентує обов'язковості закріплення цього питання в договорі, адже воно деталізується законодавством і не потребує дублювання. А тому, якщо сторони не врегулюють це питання самостійно, на них будуть розповсюджуватися лише загальні права та обов'язки, передбачені законодавством для сторін договору про надання послуг. Ураховуючи узагальнений характер норм ЦК України, які не можуть належним чином регулювати медичні відносини, ми вважаємо за необхідне додатково уточнити в договорі права та обов'язки сторін із урахуванням медичної специфіки.

Виходячи із норм ЦК України, Основ законодавства України про охорону здоров'я та Закону України «Про захист прав споживачів» у договорі про надання медичних послуг доцільно закріпити такі права та обов'язки сторін:

Виконавець зобов'язується:

1. Своєчасно та якісно надавати медичні послуги.
2. У своїй діяльності з надання медичних послуг використовувати методи профілактики, діагностики та лікування, медичні технології, лікарські засоби, імунобіологічні препарати та дезінфекційні засоби, дозволені до використання в установленому законом порядку.
3. Забезпечити Пацієнта в установленому порядку інформацією, що включає в себе дані про місце надання послуг, режим роботи, перелік платних медичних послуг із зазначенням їхньої вартості, умови надання та отримання цих послуг, а також дані стосовно кваліфікації та сертифікації спеціалістів, задіяних у процесі надання медичних послуг.
4. Забезпечити виконання прийнятих на себе зобов'язань з надання медичних послуг силами власних спеціалістів та/або співробітників закладів охорони здоров'я, які мають із Виконавцем договірні відносини.
5. Забезпечити Пацієнту та особам, які мають на це законне право, безпосереднє ознайомлення з медичною документацією, що відображає стан його здоров'я, та видати за письмовою вимогою Пацієнта або його представників копії медичних документів, що відображають стан здоров'я Пацієнта.

Права та обов'язки Пацієнта:

1. Пацієнт має право в доступній для нього формі отримувати достовірну інформацію про стан свого здоров'я, включаючи дані про результати

обстеження, наявність захворювання, його діагноз та прогноз, методи лікування, пов'язаний з ними ризик, можливі ускладнення та погіршення здоров'я, варіанти медичного втручання, їх наслідки та результат проведеного лікування.

2. Інформація, що міститься в медичних документах Пацієнта, є лікарською таємницею і може надаватися без згоди Пацієнта лише на підставах, передбачених законодавством України.

3. Пацієнт має право на інформовану добровільну згоду на медичне втручання. У разі, якщо стан здоров'я Пацієнта не дозволяє йому виразити свою волю, а медичне втручання є невідкладним, рішення про його проведення в інтересах Пацієнта приймає консилиум лікарів, а в окремих випадках – лікуючий або черговий лікар. Відмова від медичного втручання з зазначенням наслідків фіксується у медичній документації та підписується Пацієнтом або його представниками, а також медичним працівником.

4. Пацієнт зобов'язується належним чином виконувати умови договору та внутрішні правила Виконавця, а також своєчасно інформувати Виконавця про будь-які підстави, що перешкоджають виконанню Пацієнтом умов договору.

Залежно від конкретної ситуації можна закріпити додаткові права та обов'язки сторін. При цьому слід ураховувати, що права та обов'язки, які не закріплені в договорі, але передбачені законодавством, також виникають після укладення договору. Наприклад, пацієнт наділяється всіма правами та обов'язками споживача та людини у сфері охорони здоров'я.

Зазначене дозволяє віднести умови про права та обов'язки сторін до звичайних, під якими розуміють умови, передбачені законом чи іншим нормативно-правовим актом, що стають обов'язковими для сторін унаслідок самого факту укладення договору. Їх відмінність від істотних умов полягає в тому, що вони не потребують окремого погодження і про них необов'язково застерігати у тексті договору [8]. Отже, договір буде вважатися дійсним, навіть якщо в ньому не закріплено звичайні умови.

До звичайних умов договору про надання медичних послуг можна також зарахувати вимоги про конфіденційність. З одного боку, це питання детально врегульоване законодавством, а з іншого – сторони можуть додатково закріплювати умови про конфіденційність. Наприклад, медична компанія «MEDkontakt» у договорі про надання медичних послуг окремо прописує: 1) сторони договору зобов'язуються дотримуватися конфіденційності щодо інформації, отриманої у процесі виконання договору; 2) інформація, яку отримали «MEDkontakt» і «Пацієнт» у процесі реалізації цього договору (про факт звернення Пацієнта по медичну допомогу, стан здоров'я, діагноз та інші дані обстеження і лікування Пацієнта), є лікарською таємницею і не може бути розголошена і передана третім особам без письмового дозволу Пацієнта [9]. Як можна побачити, в даному випадку виконавець медичних послуг додатково продублював норми законодавства. На нашу думку, метою дублювання норм може бути надання замовнику та повернення його уваги до важливої інформації, адже він може не бути ознайомлений зі спеціальним законодавством. У той же час відсутність зазначених норм у договорі та

неознайомленість із ними замовника все одно буде породжувати необхідність їх дотримання.

Поряд з істотними та звичайними умовами договору окремо виділяють випадкові або вільні. За загальним підходом, випадковими прийнято вважати умови договору, які погоджені сторонами як відступ від положень диспозитивних норм або з метою вирішення питань, що взагалі не врегульовані законодавством [10, с. 645]. З огляду на це, під випадковими умовами договору про надання медичних послуг можна розуміти будь-які умови, які не є обов'язковими для укладання цього договору, але сторони вирішили їх закріпити. Такі умови схожі на звичайні та істотні, але мають низку відмінностей. Так, відмінність від звичайних умов полягає в тому, що при включенні у договір будь-якої умови яка змінює або доповнює норми закріплені у нормативному акті, то, порівняно із звичайно прийнятими в договорах даного виду умовами, вона вважатиметься випадковою.

Окреме питання постає при порівнянні випадкових та істотних умов. На перший погляд, відмінності між ними відсутні, оскільки кожна з них підлягає безумовному виконанню. Проте, регламентуючи зміст договору, законодавство розрізняє істотні умови та такі, на закріпленні яких наполягає хоча б одна сторона. На нашу думку, саме останні й носять характер вільних або випадкових умов. Розрізнення зазначених умов договору має принципово важливе значення у процесі визнання факту його укладення. Так, за відсутності умов, які об'єктивно належать до істотних, договір буде визнаний нікчемним. Проте, якщо одна зі сторін заперечує факт укладення договору, посилаючись на відсутність у ньому умови, яку вона за погодженням намагалася включити в договір, то, оскільки така умова за своєю природою є випадковою, договір може бути визнаний неукладеним, лише при доведеності факту погодження сторонами такої умови [11, с. 263].

Узагальнюючи сказане, до випадкових умов договору про надання медичних послуг можна зарахувати будь-які умови, що уточнюють або доповнюють норми законодавства та на закріпленні яких наполягає хоча б одна зі сторін. Якщо сторони не зможуть дійти згоди щодо випадкових умов, договір не вважатиметься укладеним, оскільки фактично буде відсутній акцепт. У більшості випадків вільні умови закріплюються в прикінцевих положеннях договору або розташовані між його окремими пунктами. Прикладом випадкових умов може бути уточнення норм законодавства щодо ціни, наприклад, закріплення порядку розрахунків зі знижкою вартості послуг.

Незважаючи на існування різних категорій умов договору, після погодження їх між сторонами та закріплення в договорі вони стають обов'язковими для виконання всіма сторонами. Використання наведеної класифікації, окрім теоретичного, має також важливе практичне значення, особливо при встановленні факту та моменту укладання договору про надання медичних послуг.

Проведений аналіз дозволяє виділити спеціальні вимоги щодо змісту договору про надання медичних послуг, який має відповідати як загальним вимогам

щодо договорів про надання будь-яких видів послуг, так і нормам спеціального медичного законодавства. Серед особливостей змісту такого договору слід відзначити вимоги до сторін (спеціальні суб'єкти правовідносин), предмета (конкретизація медичної послуги) тощо.

Зважаючи на результати дослідження, можна дійти висновку, що зміст договору про надання медичних послуг відображається сутністю закріплених у ньому умов та характеризує його як окремий та специфічний договір у системі договорів України. Його зміст становлять умови, які передбачені законодавством для такої категорії договорів, а також умови, які сторони визнали суттєвими та обов'язковими і які набувають статусу моно-норм, обов'язкових для сторін укладеного договору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Луць В.В. Про сутність і зміст цивільно-правового договору / В.В. Луць // Актуальні проблеми науки і практики цивільного, житлового та сімейного права: матеріали міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 91-річчю з дня народження В.П. Маслова, Харків, 15 лютого 2013 р. – Х.: Право, 2013. – С. 11–15.
2. Євстегнєєв А. Істотні умови договору за цивільним та господарським кодексами: порівняльний аспект [Електронний ресурс] // Юридичний журнал. – К.: Юстініан, 2006. – № 1. – Режим доступу: <http://justinian.com.ua/article.php?id=2075>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт

Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.

4. Стефанчук Р.О. Цивільне право України [Електронний ресурс] / Р.О. Стефанчук. – К.: Прецедент, 2005. – Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/law/stefanchuk_tsivpu/part10/1001.htm.
5. Копейчиков В.В. Правознавство [Електронний ресурс]; за ред. В.В. Копейчикова, А.М. Колодія. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – Режим доступу: <http://uristinfo.net/2011-01-16-19-18-47/43-vv-korejchikov-pravoznavstvo.html>.
6. Сенюта І.Я. Медико-правовий тлумачний словник; за ред. І.Я. Сенюти. – Львів: Вид-во ЛЮБФ «Медицина і право», 2010. – 540 с.
7. Сириков Н.В. Договір оказания медичних послуг [Електронний ресурс] / Н.В. Сириков / Библиотека Смоленского гуманитарного университета. – Режим доступу: <http://library.shu.ru/pdf/sirik05.pdf>.
8. Істотні, звичайні та випадкові умови договору [Електронний ресурс] // Легал-консалтинг. – Режим доступу: http://legalconsalt.at.ua/publ/istotni_zvichajni_ta_vipadkovi_umovi_dogovoru/1-1-0-11.
9. Договір на організацію медичних послуг: зразок [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт компанії «MEDkontakt». – Режим доступу: <http://www.medkontakt.com.ua/ua7.htm>.
10. Дзера О.В. Цивільне право України: підручник: У 2-х кн. / О.В. Дзера (кер. авт. кол.), Д.В. Боброва, А.С. Довгерт [та ін.]; за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнєцової. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – Кн. 1. – 722 с.
11. Силенко Л.М. Цивільне право України: навч. посіб. / Л.М. Силенко. – К.: Алерта, 2004. – 328 с.

УДК 347.441.4:644

МІСЦЕ ПРИНЦИПУ СВОБОДИ В ДОГОВОРАХ НАДАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Коршакова О. М.,

викладач кафедри правового регулювання економіки
Харківського національного економічного університету

Анотація: Розглянуто основні питання застосування цивільно-правового договору у житлово-комунальних відносинах. Здійснено аналіз існуючого стану договорів щодо надання житлово-комунальних послуг. Визначено значення дотримання принципу свободи при укладанні договорів в сфері житлово-комунальних послуг та обґрунтовано його необхідність.

Ключові слова: договір, житлово-комунальна сфера, послуги, принципи цивільно-правових договорів.

Аннотация: Рассмотрены основные вопросы применения гражданско-правового договора в жилищно-коммунальных отношениях. Осуществлен анализ договоров о предоставлении жилищно-коммунальных услуг. Определено значение соблюдения принципа свободы при заключении договоров в сфере предоставления жилищно-коммунальных услуг и обоснована его необходимость.

Ключевые слова: договор, жилищно-коммунальная сфера, услуги, принципы гражданско-правовых договоров.

Annotation: examine the major issues of application of the civil-law contract in the housing-communal relations. The analysis of the existing provisions of the agreements on the provision of housing and communal services. Defined the role of the importance of the observance of the principle of freedom to conclude contracts in the sphere of housing and communal services and substantiated the necessity of its.

Key words: contract, housing-and-communal sphere, services, principles of civil law contracts.

За останні роки відбувся перехід від планової, адміністративної економіки до ринкової, яка заснована на ринкових законах попиту та споживання, отриманні максимального прибутку.

Жодні суспільні відносини не є можливими без правової складової. Роль держави в таких відносинах зводиться до посередництва та забезпечення реалізації прав незахищених сфер. На законодавчому рівні закріплено право громадян на комфортне проживання. Держава повинна створювати такі